

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

БАЙРАМ

ОЗГЪАН ЖЫЛЛАДА БОЛДУРГЪАН ЖЕТИШИМЛЕРИБИЗГЕ КЪУУАНАБЫЗ, АЛГЪА ТАУКЕЛ КЪАРАЙБЫЗ

Тюене ингирде Нальчик шахарда Жашил театрда Къабарты-Малкъар Республика къуралгъанлы 97 жыл толгъанына жораланган байрам болгъанды. Ары республиканы жамауатындан иги кесек адам, КъМР-ни Правительствосуну, Парламентини келечилери, федерал округдан, регионладан къонакъла да келгендиле.

Байрамны республиканы Культура министерствосу къурагъанды, бардыргъан а «Къабарты-Малкъар» телеведущияны диктору **Атталаны Аздор**, КъМР-ни сыйлы артисткасы **Фатима Чехмакова** эм КъМР-ни сыйлы журналисти **Станислав Сердюков** этгендиле. Республиканы гимни бла тубегендиле жаш артистле келгенлеге.

Ызы бла КъМР-ни Башчысы **Юрий Коков** сёлешгенди. Ол къысха сёзонде 1921 жылда Россейни Федерациясына кирген автоном республика къуралгъанлы, аз заманчыкны ичинде бизни, къабарты эм малкъар халкъланы, экономикабыз, маданиятыбыз, адабиятыбыз да, саулай жашау болумбуз тюрленгенди, ёсгени, айныгъанын чертгенди.

Ол бу кезиуде къара танымгъан миллетле окъуй-жаза юйренгенлерин, энди бизни кесибизни башхаладан айырма адабиятыбыз, искусствобуз, илмуда, культурада, саулулк сакълауда да белгили адамларыбыз болгъанын, аллай жетишимлерибиз ючюн республикабыз кёп бийик даражалы саугъалагъа тийишли болгъанын белгилегенди.

- Бусагъатдагъы къыйын болумгъа да къарамай, республика социал-экономика жаны бла айныды, инвестицияла алады. Промышленностьда, энергетикада, эл мюлкде, туризм эм башха сфералада да инвестиция проектле жашауда бардырыладыла, жангы бийик технологиялы производствола ачыладыла, билим алыу, маданият, саулулк сакълау эм социал жумушла тынгылы тамамланадыла.

Къабарты-Малкъарда жангы школа, медицина арала, больницала, поликлиника, культура юйле, спорт мекамла, физкультура эм саулулк

Валерия.

Ефрем Амирамов.

сакълау комплексле ачыладыла. Биз, бирге болуп, не тюрлю къыйынлыкъланы да хорлап, алгъа барлыгыбызгъа ийнанам. Инфраструктура тюрленеди, жангы юйле, жангы жолла ишленеди, информация технологияла хайырлануыгъа бериледи, шахарланы, эл-эллени да сыфатлары тюрленеди, - дегенди Юрий Александрович.

Республиканы башчысы айтханнга кёре, бизни быллай жашауыгъа жеткенбизде алгъыннгы тёлелени, бюгюн

урунганланы да къыйынлары барды. Аны бла бирге Россей Федерация, Президент **Владимир Владимирович Путинни** бетинде, бизден баргъан башламчылыкъларгъа, проектлеге не жаны бла да жол береди. Юрий Александрович мындан арысында да республиканы халкълары ата журтну айнытыр ючюн махтаулу ишлериклерине, алай бла айтхылыкъ къыралыбыз Россейде бирликни кючлериклерине ийнанганын билдиргенди.

Ызы бла сахнада концерт программа башланганды. Биринчи ары «Кюн шахарда» окъугъан, Нальчикни искусство школларында юйренген сабийле чыкъгъандыла. Ала, жарык жанган гитче жұлдузчулкча жарытып, бизни тамблабыз ышангылы болгъанын кёргозгендиле. Ызы бла жарычыла **Гергъокъаланы Халимат**, **Габоланы Тенгиз**, **Азамат Беков** бирге да, бирем-бирем да жырлагъандыла. Республиканы тепсеу ансамбльлери «**Балкария**», «**Кабардинка**», «**Терские казаки**» да кеслерини усталыкъларын кёргозгендиле. КъМР-ни, Ингуш Республиканы да халкъ артисти, Къарачай-Черкесни сыйлы артисти, жырчы, поэт, композитор **Ефрем Амирамов**, туугъан жерини жамауатын байрам бла алгъышлап, эки жырын айтханды.

Бу байрамгъа бизге Россейни халкъ артисткасы, бу кюнден башлап, Къабарты-Малкъарны да халкъ артисткасы **Валерия** келгенди. Ол, жамауатны алгъышлап, концерт программаны асламын бардыргъанды, бизни сахнабызда кесини репертуарында болгъан жырладан иги кесегин айтханды. Къууанчы ингир жарык салютла бла бошалгъанды.

Былайда эсгерте кетерге керекди: тарых документле билдиргенге кёре, 1921 жылда 1 сентябрьде ВЦИК РСФСР-ни декрети бла Къабарты автоном область къуралгъанды. Ол заманда Малкъар округ Тау автоном совет социалист республиканы (ТАССР) къурамында болгъанды. 1922 жылны 16 январында Малкъар округну Къабартыгъа къошуп, Къабарты-Малкъар автоном область деп атагъандыла.

Къабарты-Малкъар Республиканы кюню ал жылда 1 сентябрьде къуралып тургъанды. Алай 2004 жылда 1 сентябрьде Бесланда болган къыйынлыкны кёзонде (терахт болуп, 186 сабий бла 148 абадан ёлтюрюлген эди) бу кюнде къууанч этю ушагъыула болмагъаны себепли байрамны кёчюрюрге тюшгенди.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

Маданият байламлыкъла

Къабарты-Малкъарны Башчысы Россейни халкъ артисткасы Валерия эмда аны баш иеси, продюсер Иосиф Пригожин бла тубешгенди

Къабарты-Малкъарны Башчысы **Юрий Коков** Россейни халкъ артисткасы **Валерия** эмда аны баш иеси, продюсер **Иосиф Пригожин** бла тубешгенди. Ала Нальчикге КъМР-ни Къыраллыгъыны кюноне аталгъан уллу концерт программагъа къатышыргъа келгендиле.

Республиканы онучусу Россейни регионларыны араларында культура байламлыкъланы айнытыуыгъа энчи уллу къыйыны ючюн жырчыгъа ырызлыгъын билдиргенди. «Сизни Къабарты-

Малкъарда кёргенибиз къууанчылы. Мында сизни не заманда да сакълайдыла, чыгармачылыгыгъызы да сиедиле», - деп чертгенди Юрий Коков.

Валерия республиканы таматасы аны ишине бийик багъа бергени ючюн испас этгенди эмда баш иеси бла бирге Къабарты-Малкъаргъа энта да келирге хазырлыгъын билдиргенди.

КъМР-ни Башчысыны бла
Правительствосуну пресс-службасы.

Парламент

Пенсия жыл саннга жетгенлеге кырал болушлукъ кыалады

КЪМР-ни Парламентини президиумуну быйыл кюз сессияда биринчи жыйылыуунда отузгъа жуукъ соруугъа кыралганды. Аны ача, спикер **Татьяна Егорова** жыйылыу кысыха эсе да, аны кезиунде кеп магъаналы жумушланы толтурууга белгиленгенин чертгенди.

Кенгешде «Пенсия жыл саннга жетген инсанлагъа кырал болушлукъну юсюнден» законну проектин сюзгенди. Аны «Единая Россия» политика партияны депутатлары хазырлагъандыла. Фракцияны башчысы Парламентни спикерини орунбасары **Михаил Афшагов** аныгъатханыча, «КЪМР-ни инсанларыны бир-бир кырауумларына кырал социал болушлукъну юсюнден» республикалы законну чеклеринде страховой пенсиягъа чыккында эр кишилеген 60, тишируулагъа уа 55 жылда кыралны жанындан себеplik этиледди. Жангы документде уа ол эркинликке сакъланадыла. Ол сюзюлгенден сора Парламентни жыйылыуунда тинтиликки.

Депутатла «КЪМР-де кы-

рал граждан службаны Тизмесине тюзетиуле кийириуню юсюнден», «Жамауат экология надзорну юсюнден» республикалы закон кючюн тас этгенини юсюнден», «КЪМР-де 2019 жылда пенсиягъа социальный доплатаны ёлчечин тохташдырыр муратда пенсиячыгъа жашау этерге жетерик аччаны бек аз ёлчечини юсюнден» эм башха законланы проектлерин да сюзгенди.

Президиум «РФ-ни Граждан-процессуал кодексини 63-чю статьясына тюзетиуле кийириуню юсюнден» Федерал законну проектин да тинтгенди. Анда сюдно оноун толтурууну низамы тохташдырылганды.

Депутатла Парламентни кезиуло пленар жыйылыуун 27 сентябрьде бардырыгъа оноулашкандыла.

Кенгешде федерал законланы проектлерине, кыралны башха субъектлерини парламентлерини башламчылыкларына да кыралганды.

КЪМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Ахшы саууга

Эки элни да окъуучуларына - жангыртылгъан спорт залла

Черек районда Кыара-Сууну орта школуну эмда Жемталаны 1-чи номерли мектепни окъуучуларына жангы окъуу жылгъа ахшы саууга этилгенди - аланы жангыртылгъан спорт залла сакълай эдиле. Энди ала физкультурадан дерслени, спорт эришулени да эшиклери, терезелери да алышындырылгъан, къл-бет жуугъан жерлери игилендилген, жангы оборудование да салынган мекямда бардырыкъдыла.

Битеу ол ишле "Къабарты-Малкъар Республикада

билим бериуню айнытуу" деген кырал программагъа кёре тамамлангандыла. Алагъа ачча уа юч бюджетден бёлюнгенди - федералныкындан - 1940 минг сом, республиканыкындан - 146 минг эмда жер-жерледен да - 110 минг сом, деп билдиргенди Черек районну администрациясыны пресс-службасындан.

ДАЛХАТЛАНЫ Марзият.
СУРАТЛАДА: Жемталачыла тынгылы ремонт этилген окъуу юйлерини аллында.

КЪУУАНЧЛЫ МАКЪАМЛА

СЕЙИРЛИК ЭМДА ЖАРЫКЪ ХАЛДА

Республиканы Кыраллыгыны кюнне аталгъан къууанчладан бири Кыабарты орамда болганды. Анда жарык макъамла узакдан эшитилгенди. Сабий художстволу коллективлени келчилери уа "Нальчик-мени суйген шахарым!" деген арт-фестивальгъа келгенлени алларында тепсегенди эмда жырагъандыла.

Тюрлю-тюрлю организацияла, миллет биригиуле да чатырларын салгъандыла. Келген кыонакыла алагъа уллу эс бургъандыла. Сёз ючюн, «Декоративне культуры» совхоз келтирне юлкюлени, уллу эмда гитче назыланы, кышунлада

госяинга, Бийланы Асланнга, Чабарланы Алёнагъа, Созайланы Натугъа, Жуболаны Жамболатха, дагыда башхалагъа кыонакыла суйюп тынгылагъандыла.

Спортну суйгенле да унутулуп кыалмагъандыла. Бирле шашка, шахмат ойнап эришгенди, башхала, гиря кётюрюп, кыаруларын сынагъандыла.

Къабарты эм Ногмов орамла бирге кышулгъан жерде сабийле ишленген аттракционда да адам кеп эди. Анала, ыннала балалары бла келгенди. Сабийле кыллаучалада учуп, заууклукъ

гюллени кёпле сатып алыргъа окуна суйгенди.

Нальчикде сабий искусстволаны 1-чи номерли школунда юйренген кызычыкыла бла жашчыкыла ишлеген суратланы кыатларында да аслам адам суюлгенди. Хар замандача, Жабагъы Казаноко атлы ара жюнден, халыладан этилген ариу накышлы кийизлени, эшилген, тигилген затларын келтиргенди. "LEBO" кафе уа келгенлени татыулу кофе бла хакъсыз сыйлагъанды. Аны кыатында музыкалы викторина да бардырылганды. Айтылгъан жырны таныгъаннга саууга берилгенди.

"Победа" кинотеатрны аллында тохташдырылгъан микрофонну кыатына келип, бардырылгандыла. Аны айтыргъа да ким да эркин эди. "Импульс", "София",

"Dance masters", "Ровесницы" эмда "Нартла" сабий тепсеу ансамбле уа иги кесекге дери тепсеп, жыйылгъанларыны ыразы этгенди. Белгиле жырчыларыбыз Жашуулары Баширге, Анаит По-

тапхан кезиуде абаданла, терек салкынында олтуруп, ушакъ этгенди.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратланы автор алганды.

Той-оюн, алгъышлаула, тюрлю-тюрлю эришиуле

Черек районда республиканы Кыраллыгыны кюнюн кенг халда белгилегенди, анга жораланып къууанчы ингириле, спорт эришиуле, той-оюн да болгандыла. Баш ишле уа Кыашхатауда бардырылгандыла. Аны Маданият юйюнде районну чыгъармачы коллективлери уллу концерт кёргозгенди. Ол башларыны аллында уа черекчилени районну администрациясыны башчысыны

орунбасары Улбашланы Сахадин алгъышлагъанды.

- Кыабарты-Малкъарны кыраллыгы тохташханлы ингириле, спорт эришиуле, той заманы ичинде республикабыз не жаны бла да алгъа магъаналы атлама этгенди. Анда уа Черек районну, аны халкыны да юлюшю уллу ду. Мында кеп миллетлени келчилери шухлукъда, бир бирни анылап жашайдыла, жигитликлери, ишде жигер-

ликлери бла да республиканы атын айтдыргъандыла. Бюгюнлюкде да алай барады, мындан ары да ол алай боллугуна ийнамама, дегенди Улбаш улу.

Районну башха жерлеринде да, байрамгъа аталып, той-оюн, тюрлю-тюрлю эришиуле да болгандыла, деп билдиргенди Черек районну администрациясыны пресс-службасындан.

Марзият АДИЛОВА.

Унутулмазлык дата

ПАТРИОТЛУКЪНУ БЛА ЖИГИТЛИКНИ ЁМЮРЛЮК ШАУДАНЫ

1812 жылда 12 (24) июнну эрттенлигинде Наполеонну «Деменгили аскери» Немандан уруш этип ётуоюн башлаганды. Россейни чексиз-кыйырсыз тюзлерине тыш жерледен артыктыкчылыны зор бла кириулер, орус халкыны бирча сюелип алагъа къажу сюелиу Ата журт урушну башланганыны белгиси болганды. Деменгили къыралыбызны тарыхында уа бу къазауат энчи жерни алады. Аны кезиунде койсюз сермешге кирген халкъ уучлаучуладан эсе бийигирек, ниет жаны бла кючлюрек болганы да туурады.

Ата журт урушну эм магъаналысына Можайскден узакъ болмай Бородино элни къатында 26 августда (7 сентябрьде) баргъан белгили демлеш саналады. Ол тарыхда орус халкыны кишилигини, батырлыгыны, патриотлугъуну ёмюрлюк белгисича къалганды.

Урушну ахырына дери ол кюнледе алыкъа узакъ эди, алай жаланда бир «эм магъаналы сермешге» ышанган Наполеонну стратегиясыны онгмазлыгы уа алгъындан окъуна баям эди. Орус аскер искусство уа, алчысы М.И. Кутузов болгъан, аскерчилик низамгъа, байламлыкълагъа, артиллерияны, атлыланы, башха кючлени да фахмулу хайырлануыгъа ышанганды, таяннганды. Бизни аскер башчыбызны сермешге деп жер сайлау билгенин да чертичады: ол тийрени жанларында къалын орман эмда тикле болгандыла; артиллерия позициялагъа

жагъаларында демлешген ётгюр инсанла, хорлам ючюн жанларын-къанларын аямагъандыла. «Бу кюн, - деп жазгъанды артдаракъ М.И. Кутузов, - кишилики эмда россей аскерчилени жигитликлерини ёмюрлюк эсгертмеси боллукъду. Мында битеу жаюу, атлы аскерле эмда артиллерия бир атлам артка турмагъанлай сермешгенди-

ларын, кюч-къарыуларын аямагъан орус солдатланы ётгюрлюклерин да ёмюрледе да эсибизде тутханлай турургъа борчлубуз. Аланы атларын заманды толкъунлары бир заманда да жабалмазына толу ийнабыз: Павел Тихонов, Иван Кондратов, Никита Фёдоров, Леонтий Шитиков, Ефим Говоров, Герасим Антонов, Артамон Лукин, Яков

Бородино сермешни ачы жаралары тартылып 130 жылдан сора ол тарыхлы жерледе совет аскерлеге андан да койсюз, андан да огъурсуз жангы кючлеучоле бла биягъыча къаты кюреш бардыргъа тюгенди. 1941 жылны кюз артында Бородино тюзде къаршыгъа къажу сюелген полковник В.И. Полосухин башчылыкъ этген

ле. Аланы хар бири, уучлаучулагъа бой салгъандан эсе жерлеринден тепмей жан берирге хазыр эдиле».

Бу «кишилики ёмюрлюк эсгертмесин» солдатлары къызыл къанларын тегген махтаулу халкъ къурагъанды. Ата журтну тарых бетлеринде

Бородин, Иван Морозко, Иван Золотов, андан сора да мингле бла солдат шинелье кийген ишчи адамла. И.И. Марков башчылыкъ этген Москва ополчениени аскерчилери ёмюрлюк махтаула тийишлидиле.

32-чи жаюу дивизияны командирлерини, политработниклерини эмда аскерчилерини жигитлери тарых жазмалада сакъланадыла. Кутузовну, Наполеонну керген жер совет аскерлени фашист уучлаучула бла сермешлени да шагъаты болгъанды. Узакъ урушну эсде къалгъан флешлерин бла редутларын бомбардировщиклени ачы тауушларына танкаланы хыртты чархлары тюп-баш этгендиле. Ата журтубузну махтаулу уланлары, ата-бабаларыны жигитликлерин къатлап, сыйларын даражаларын алгъынча бийикде туталгъандыла.

Уруш бла Бородино тийреледен ётген 5-чи арми-

ягъа ол кезиуде таматалыкъ этген белгили совет полковдец армияны генералы Д.Д. Лелюшенко эсгериулеринде былай жазгъанды: «Хау, ол уруш алгъын жылладагъына ушамай эди. 1941 жыл - 1812-чи туюлду. Алай кишилик, чыдамлыкъ, борчха кертичилик деген затла уа тюрленмегендиле. Бизни солда-тыбыз да къатылыгы бла Европаны сейирге къалдыргъан гренадёрланы тийишли туудугъду. Аны ёз жерин къорууларгъа итинуюу уа алгъадан эсе да кючю болур эди. Оруслула, украинлиле, белоруслула, къазахлыла, битеу да бирге совет халкларыны бирлешген къарыулу ююрюню уланлары бла бир сатырда сюелгендиле».

Жылла ётгенликке, ата журтлуларыбызны батырлыклары унутулмайды. Бородино тюзю эсгертмесине халкъ салгъан жолну бир заманда да кырдык басарыкъ туюлду. Орус халкыны айтып-айтамза

мажал дуппура; аскерчиле ётерча тап ызла. Кутузов Наполеоннга чабыуулукъ этерге кыйгъанлыкъгъа, манёвр эркинлиг а бермегенди.

Сермеш орус аскерлеге жетишимли болганды. Солдатла бла офицерле, ол узакъ кюнледе Шевардинский редутда, Багратион флешледе, Раевскийни батареясында, Утицкий тёппеде, Семеновское элни тийресинде, Колочъ сууну

белгили аскер башчылары атлары алтын харфла бла жазылыпдыла: М.И. Кутузов, П.И. Багратион, М.Б. Барклай-де-Толли, Д.С. Доктуров, Н.Н. Раевский, Ф.П. Уваров, М.И. Платов, Н.А. Тучков, П.П. Кановицын эм кеп башчала.

«**Деменгили аскер**» уу-анда къаршычы 50 минг адамдан артыгъын тас этгенди, хорлам ючюн жанларын-къан-

Наполеонну таматалыгында кеси-кесине ышанган француз армия орус аскерчилени таукелликлерин бюгалмагъандыла, сындыралмагъандыла. Атлары айтылгъан аскер башчыла Даву, Ней, Мюрат, Жоно, Богарне, аслам кере хорламы алтын-кышун туталгъанла, бу жол Кутузовну армиясыны солдатларыны чыдамлыкларыны ууатырыкъ кюч табалмай къалгъандыла.

Туризм

Таула базгынланы огъурамайдыла

Жылны кьайсы кезиуонде да Элбрусха ёрлерге суйгенле аз болмаучудула. Аланы араларында бийик таулада туруу жорукъларын бузганла да кёпдюле. Бир кере кроссовкала, джинса кёнчекле бла женгил ёрге жан кийип турган турист Азауда ишлегенден: «Канат жол ингирде жабылгынчы Минги тауну башына

рине да ёрлеуну жорукълары ангылатылынадыла, керек болса, сёлеширге телефон номерле да бериледи, дейди. Гюлюланы Абдуллахны оюмуна кёре, туристлени эсепге салуу закон бла бегитилтирге тийишлиди. Минги таугъа ёрлерге суйген ким болса да, алгъа кьутхаруу службагъа барыргъа, андан сора

ёрлеп тышаллыкмамы?» - деп сорганын эшитген эдим. Европаны теппесине чыгыуну аллай бош ише, андан сора да, кёлле санай болуура.
- Кертиси бла да, биринчи къарагъанда, жол кьыйын кёрюнмейди: анда уллу тикле, ший турган кыяла жокъдула, - дейди Элбрусда бийик тау излеу-кьутхаруу отряднын башчысы, Россейни сыйлы кьутхаруучусу Гюлюланы Абдуллах. - Алай тынгылы хазырланмай, керекли екипировканы алмай, жолну тынгылы билмей чыкыгъанланы уа бузлада терен тешикле, боран, кьаты жел, кьар дегенча тюрлю-тюрлю кьоркьуула сакълайдыла. Ала уа жылны кьайсы кезиуонде да бийикликледе терк-терк тюбейдиле. Башына мингенде неда эншиге тюшенде, адамла ычкынп кетерге да боладыла, ол а ёлюмге келтиредиде неда саулукъларына чып тюшеди. Кьутхаруучу былай барама деп билдирген, эсепге алынган адамланы кьутхарган тынчырак болганын эсгертеди. Аланы жоллары, башына не заманда жетериклерини эм арха кьайтырыкъларыне заманлары белгилиди, кесле

уа жолгъа чыгъаргъа керекди. Насыпха, арт жыллада ол жаны бла ахшы тюрленуле бардыла. МЧС-ни информаця аралары, басма органла билдириу-ангылатуу ишини тири бардыргъанларыны хайырындан туристле низамгъа сыйына башлагъандыла. Аланы кёбюсю эсепге тюшедиле, хазырлануудан ётедиле. Минги тауну башына чыгъаргъа суйгенлеге уа кьутхаруу служба берген эсепле сейир болуура: былтыр тау маршрутла бла 1903 кьауум ётгенди - 12147 адам. Аладан 620 кьаууму тыш кьыралладан келгенле эдиле - битеу да 4 минг турист. Кеслерин эсепге салдырмагъанла да болгъандыла, ала кьыйын болумлагъа тюшерден да кьялмагъандыла. Бир жылыны ичинде отряд 156 излеу-кьутхаруу операцияда болгъанды, 117 адамны жанын сакълагъанды. Жарсыугъа, белгисиз тас болгъанла, ёлгенле да бардыла. Ахыр 25 жылда отряд 2233 излеу-кьутхаруу операция бардыргъанды, аслам адамны ёлюмден сакълагъанды. Анатолий ТЕМИРОВ.

БРИФИНГ

Хар окьутуу юйге - кьоркьуусузлукь паспорт

РФ-ни Миллет гвардиясыны КьМР-де Управлениясыны ведомстводан тышында охранасы жаны бла бёлюмюнде бардырылган брифингде жангы окьуу жылда билим беруу учреждениялада кьоркьуусузлукь къалай жалчытылынганыны юсюнден баргъанды сёз. Журналистле бла тюбешиуге бёлюмню башчысыны орунбасары полковник Игорь Кузьмин, къалауурлукьну инженер-техника амалларын хайырлануу эм кьоркьуусузлукь жаны бла бёлюмню таматасыны орунбасары майор Заур Шомахов, борчлу халда сакълануу гъа керекли объектледе къалауурлукьну кьурау жаны бла бёлюмню таматасыны экинчиси подполковник Арсен Маршенкулов келгендиле.

Жыйылууну ача, Игорь Кузьмин сабилени, акъылбалыкь болмагъанланы саулукъларын, жашауларын сакълау Росгвардияны баш борчларындан бири болганын чертгенди. «Биз тамаглаган жумушла уа кёпдюле: жаш телюню экстремизмча, терроризмча осал ниетленден кьоруулаудан башлап, школлада, билим беруу, солуу учреждениялада кьоркьуусузлукьну жалчытуу гъа дерле башланууры аллында ФСБ-ны, МЧС-ни, МВД-ны республикада бёлюмлени кьуллукьчулары бла бирге мектепледе тинтиуле бардырылгъандыла, башчыларына кьоркьуусузлукьну жалчытуу, тераккладан сакълануу жаны бла эсгертиуле этилгендиле. Сёз билим беруу учрежденияла гъа кьоркьуусузлукь паспортланы берууну

юсюнден да баргъанды. Бюгюнлюкде уа 503 объектни категориясы тохташдырылгъанды, аладан паспортлары 297-синде бардыла. Арсен Маршенкулов а ведомстводан тышында охрана толтурган ишни юсюнден айтханды. «Бизни служба сакълагъан объектлени кьатында аманлыкь этилген эсе, аны юсюнден къалауурларыбызгъа айтыргъа тийишлиди. Аланы энчи амал бла терк окуна Росгвардияны тийишли кьауумун чакъырыргъа онлары барды», - дегенди ол. Ызы бла журналистле тюбешиуге кьатышханлагъа соруула бергендиле. АБДУЛЛАХЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

Адам эм закон

Аманлыкьгына женгдиргенди

Быйыл 16 майда РФ-ни МВД-сыны Элбрус районда бёлюмюне 21-жыллыкь тырныуузчу тарыгып келгенди. Ол Интернетде электрон валюта сатып алыргъа умут этгенди. Сатыучуну табып, ол айтхан счётах 69 минг сом салгъанды. Алай ахча жетгенлей, ол адам тас болуп кьалгъанды.

Оператив тинтиулены кезиуонде уголовный розыскны кьуллукьчулары аманлыкьчыны тапхандыла. Ол Каспийск шахардан 28-жыллыкь эр кишиди. Дагыстанны полициячылары аны тутхандыла, ол этген аманлыкьгына женгдиргенди.

Ажашханла табылгъандыла

Быйыл 31 августда КьМР-де Ич ишле министрствону экстремизмге къажу бёлюмюню кьуллукьчулары Чегем районда коллегалары бла бирге оператив жумушланы кезиуонде 17-жыллыкь кызыны Астраханьда тапхандыла. Ол, юйюнден кетип, жууукъларына кесини юсюнден билдирмегени ыйыкь бола эди.

Ол кюн дагыуда Нальчикде УМВД-ни полициячылары 27-жыллыкь жашны тапхандыла.

Жууукълары 16 августда аны тас болганыны юсюнден билдирген эдиле.

Налогладан албугъартыргъа кюрешгенди

РФ-ни Следствие комитетини КьМР-де следствие управлениясыны артыкьда уллу ишлени тинтиу жаны бла бёлюмюню кьуллукьчулары «Алко-лайт» обществону башчысына уголовный иш ахчандыла. Ол налогланы букьдурганына (РФ-ни УК-сыны 199-чу статьясыны 2-чи кесегини «б» пункту) эмда башха хыйлачылыкь этер ючюн жалган документле хазырлагъанына (РФ-ни УК-сыны 327-чи статьясыны 2-чи кесегини) ишеклик барды. Следствие ачыкьлагъаныча, обществону башчысы, жалган документле хазырлап, налог декларациягъа терс шартланы кийиргенди. Алай бла 2016 жылны 2-4 кварталларында бла 2017 жылны 1-чи кварталында РФ-ни бюджетине акцизледен 100,3 миллион сомгъа жууукь теленмей кьалгъанды.

Тинтиуле андан ар бардырыладыла. Бюджетте тюшмей кьалган ахчаны кьайтарыу жаны бла тийишли мадарла толтуруладыла. Басмагъа ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

КОНКУРС

Айырмалы участковыйни жамауат сайларыкьды

Россейни Ич ишле министрствосу 11 сентябрьде «Халкь участковый» деген кезиуло конкурсну башлайды. Ол жамауатны жанындан право низамны сакълауучула гъа ышануулукуну кючлер, полицияда кьуллукь этиуно даражасын ёсдюрюр эмда участка улполночонныле толтурган ишни белгили этер мурат бла кьуралады. Эришуулени хар бёлюмюнде айырмалы халкь Интернетде кьол кётюрюп сайлайдыла. Хар ким да аны акылына кёре полицияны участка улполночонныни атын бийикде жюриютен ючюн кьол кётюрюрге эркинди.

Конкурс юч бёлюмден кьуралады. Аны биринчиси регионлада бардырылыкьды. Бизни республикадан бу конкурсха кьатышхан полициячыла бла танышдырыр мурат бла уа КьМР-де МВД-ны сайында аланы суратлары эмда хар бирини юсюнден да кьисха халарла басмаланырыкьдыла. Кьол кётюрюну биринчи бёлюмю 11-20 сентябрьде бардырылыкьды. Анда хорлагъанланы юслеринден шартла 7 октябрьге дериде басмаланырыкьдыла. Сайлануу экинчи жарымы уа 7-16 октябрьде боллукьду.

Усталык

ЭЛБРУСНУ СУРАТЫН АНЫ ТЁППЕСИНДЕ ИШЛЕГЕНДИ

Россияни Абстракционистлерини союзуну вице-президенти Анастасия Добровольская Европаны бек бийик тауна саналган Элбрусну төппесинде аны суратын 124 секундда ишлегенди.
Художник дунияны жети бек бийик тауларыны сыфатларын көргюзютюрге кесине аллай борч салганды. Ол Минги тауга дери Косцюшко бла Климанджарогга кетюрюлгенди эмда аланы да башларын да суратларын этгенди.
Бу кюнде уа кыыз Элбрус-

ха өрлегенди эмда суратын салганды. Аны видеога алдырган адам 124 секундну рекордха санаганды. Ол ролликге Кыбарты-Малкьардан Интернетде бир ненча сагатын ичинде тогуз мингден алам адам кыраганды эмда жаратханды.
Төппесине чыгып, тыш керюмюн саллык кезиулю тау кыйсы боллугун Анастасия Добровольская алыкха жашырынлыкка тутады. Жети сурат да хазыр болсала, аланы не этериги да белгисизди.

Билдирю

Жаш төлю палатаны жангы кыаууму кыуралады

КыМР-ни Парламенти Жаш төлю палатаны жангы кыауумун кыурат башлаганды. Анга кандидаттаны республикалы эм жер-жерли жамшат организациала, муниципал кыуралууаны бла шахар округланы жер-жерли самоуправление органларында жаш төлю политика жаны бла кенгешчи органла, политика партияланы КыМР-де эсепге салынган бёлюмлери, орта эм бийик профессионал билим берген организациаланы студент органлары, КыМР-ни Парламентини Жаш төлю палатасыны Болумуна келише эселе (КыМР-ни Парламентини 2009 жылда 31 октябрьде кыабыл керюлген 177-П-П номерли бегими), кергюзютюрге боллукдула.
КыМР-ни Парламентини Билим берю, илиму эм жаш төлю политика жаны бла комитетине быллай документлени кергюзютюрге тийишлиди:
- кенгешчи органны оноуну
- тохташдырылган юлгюге

кере жазылган заяканы
- организацианы кыуралганыны юсюнден докуметни копиясын
- организациага ненча адам киргенини юсюнден шартланы
- Жаш төлю палатага кандидатха характеристиканы
- кандидатны паспортуну, билим берю учрежденияны бошганыны юсюнден дипломну неда аттестатны копиясын
- окутуган, неда ишлеген жеринден справканы.
Документлени письмо бла бирге жиберирге тийишлиди. Битеу копиялада организацианы мухуру болургга керекди.
КыМР-ни Парламентинде Жаш төлю палатаны юсюнден Болумга тийишлиликке хазырланган документлени 2018 жылда 6 октябрьде дери Нальчикде Ленин аты проспекте, 55-чи мекямда, 107-чи отууга келтирирге керекди. Сорунлары болганла бу телефон номерлеге селекшига: 42-60-84, 40-45-26.

Биченни жабарга жараулу тынгылы эмда уллу тентле сатыладыла. Кыбарты-Малкьарны кылайына да жетдирирге онг барды. Тел: 8(928) 012-60-60.

Учредительле: Кыбарты-Малкьар Республиканы Парламенти бла Правительствоосу

Баш редактор АТТАЛАНЫ ЖАМАЛ

РЕДАКЦИЯЛАРЫ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редактору орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат (баш редактору орунбасары),
ТОКЬУЛАНЫ Борис (жууаплы секретары),
МОКЬАЛАНЫ Зухура,
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
УЛБАШЛАНЫ Мурат

ТЕЛЕФОНЛА:

Редактуру приёмный - 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.
Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин кыоруулау жаны бла Кыбарты-Малкьар регион инспекцияды 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.
Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532
Газетин басмагга "КыМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.
Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланганды.
Нальчик шахар, Ленин аты проспек, 33

Номерге графикге кере 19.00 сагытта кыол салынады. 20.00 сагытта кыол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГАРГАНЛА:

Байсыланы Марзият - дежурный редактор;
Кетенчыланы Зульфия,
Кучукланы Сафийат - жууаплы секретары орунбасарлары;
Зезаланы Лида (1,2,3,9-чу бетле),
Токумаланы Салим (4,10-чу бетле),
Ахкебекланы Жаннета - (11,12-чи бетле) - корректорла.
Тиражы 1409 экз. Заказ № 903
Багысы 15 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин аты проспек, 5
электронный почтасы: elbor_50@mail.ru

Чам хапарчыкы

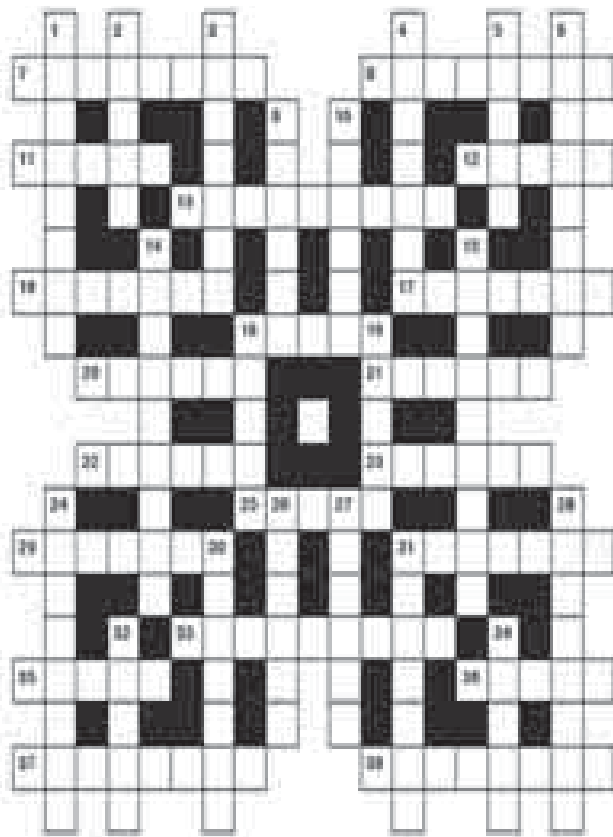
Бир ингирде райисполкомну жыйылыуунда колхозну башчысы Исса отчёт этгенде, совет органны председатели, кыашын-башын тойюп, тырман этди:
- Бу арт кезиуде сизге не болганды эсе да, бир да билмейме, эринчекликке хорлата башлаганды болурсуз дейме, ансы ишигизни юсюнден сводка бериучю кылыгыгызыны да кыойгансыз.
Исса, терк окуяну узалып, кыапталыны ич жанында хуржундунан бирге бюкленген кеп кыагытланы кылауун чыгарды.
- Сводкаларыбыз а барды, аланы уа берейик, - деп, ол кылаууланы аударуп-аударуп барганлай жау жугу саргыл кыагытха жетди.
Аны аударганында, кыагытла ортасындан хычин турам чыкты. Ол арауанда биширилген ызлары - кыара тамгалары бла, хуржунда кеп журюгенден кыайын терекни кыабугуча кыатып, жыйылганланы кёзлерине урунду: анда-мында кюлкю кыабынды, масхара сёзле

ХЫЧИН ТУУРАМ

эшилге башладыла. Исса бир кесек абызыраса да, аны бети кызырса да, терк окуяна эс жыйды: ол антсыз негер жашларыны хыянаты жетгенин эсзди да, докладтын юзмей, сёлөшди:
- Оллахий, Юсуп Кыантемирович, сыйсегиз ийнаныгыз, сыйсегиз кыоюгуз, мен ант этеме, не кече, не кюн солуу алмай ишлеп айланабыз. Тап, ашарга окуяна заман тапмагандан, кытыкчыгыбызны, ма кёресе, хуржунубузга сугуп журюйбюз. Ол угай эсенг, аны хуржундунан алып кыабарга окуяна онг тапмайма.
Бары да колдоле. Юсуп Кыантемировични кирпичи жыйрылган кыош кашлары да сыландыла. Исса уа, бир зат да болмаганды сундуруп, докладтын тохтатмай бардырады. Ол кеси да төгерекде халны жумушагынын эселди. Ол себелден докладтын ахырында хыйла ышарды.

КАЦИЛАНЫ Хабу.

СӨЗБЕР

ЭНИНЕ: 7. Аламат. 8. Фитначылык. 11. Таулула жюнден этиучю затладан бири. 12. Аны бла чалы да эшедиле, хыличини да сопакылайдыла. 13. Не этерин билмей соеулю. 16. Кыыз, келин, ана... 17. Уялууну бир тюрлюсю. 18. Гитче чын. 20. Эски жомаккады ёксюз кыызчыкканы аты. 21. Юлко көгетни аты. 22. Тилчилиги аманлыккады келтирген. 23. Иш этиу. 25. Назмучу Созайланы 29. Уялуу. 31. Кызны сормай алып кетиу. 33. Агыачны иелери. 35. Акылсыз адам. 36. Кюч. 37. Битимли тюз жер. 38. Кылауурлуккады бири кетип, бири келиу.
ЁРСИМЕ: 1. Бизде адамны ахыр кийими. 2. Аллаи аты бла кёл да, бай да барды. 3. Бир болуу. 4. Атлага кыараучу. 5. Атылыучу зат, ок орунуна да журюгенди. 6. Назму китап. 9. Атлыны кереги. 10. Бай адамла алгада юйлерини башларын аны бла жапхандыла. 14. Кеслерини танго тепселери да болганды узаккы тыш кырал. 15. Кыоюп кеткен сабийлерине ахча төлеучи. 18. Герхана кыумач. 19. Эрттенликни бла кюн ортаны арасы. 24. Сабийге, уулугга да ариу айтыу, эркелетиу. 26. Татлы

аш. 27. Мал жегилген Бир бирге тансыкылык сауут. Аллаи аты бла улоуну иеси. 28. Артха туудурган ара. 31. шахар да барды. 34. кыойган ырысынг. 30. Бай адам. 32. Аш юйде Бушуу журу.

ГАЗЕТНИ 108-ЧИ НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАННАН СӨЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

Энине: 1. Сюзме. 3. Кирпи. 6. Эркелетиу. 8. Кыула. 10. Оба. 11. Сиби. 15. Тары. 16. Орам. 18. Окь. 20. Обурлуккы. 21. Ай. 22. Аш. 23. Марачу. 26. Ат. 29. Изеу. 30. Кыобе. 34. Хауа. 36. Ана. 37. Акын. 38. Кечгинлик. 39. Артиш. 40. Жаркьса.
Ёресиине: 1. Садакьса. 2. Мырза. 4. Илиас. 5. Илячин. 7. Лаба. 9. Литр. 12. Илму. 13. Араб. 14. Ургу. 17. Орган. 19. Кыуш. 21. Аба. 24. Адеж. 25. Чююн. 27. Киеу. 28. Жерк. 31. Ахлула. 32. Андий. 33. Оноула. 35. Абери. 37. Атима.